

De Bimd

Ledenblad IVN Laarbeek

jaargang 45 - 2022 nr. 1

Beleef de natuur

Op de omslag: Wild zwijn of everzwijn
Foto : Paul Colen (zie verder op pag. 4 en 5)

Over De Bimd en IVN Laarbeek

De Bimd is het verenigingsgebouw van IVN Laarbeek, aan de Beekseweg 3, 5735 CB in Aarle-Rixtel. Ook de prachtige natuurtuin rondom dit gebouw en het ledenblad dragen deze naam. De officiële naam van IVN is Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid.

Vanuit het gebouw worden de meeste activiteiten georganiseerd. Na een grondige verbouwing zal het gebouw volledig rolstoelvriendelijk zijn.

IVN laat jong en oud beleven hoe leuk, gezond én belangrijk natuur is, met natuuractiviteiten, cursussen, projecten, ledenwandelingen, lezingen enz.

Uitgebreide informatie over landelijk IVN vind je op de website: www.ivn.nl/ En voor IVN Laarbeek: www.ivn.nl/afdeling/laarbeek Wil je lid worden van IVN Laarbeek? Meld je dan aan op deze site.

De renovatie is nog in volle gang. Hier is Adrie bezig met de verbouwing van het nieuwe deel van de keuken. (3 maart 2022)

Colofon

Ledenblad De Bimd
Uitgave van IVN Laarbeek
Maart 2022 nr. 1

 www.ivn.nl/afdeling/laarbeek
 www.facebook.com/IVNLaarbeek
 www.instagram.com/ivnlaarbeek/

Bestuur IVN Laarbeek:

Voorzitter: Ben Swinkels
voorzitter@ivnlaarbeek.nl
tel. 0499 422 017

Secretaris: Marleen Verboven
secretaris@ivnlaarbeek.nl
tel. 0492 381 165

Penningmeester: Marjolein Manusev
penningmeester@ivnlaarbeek.nl
bankrek. NL77 RABO 012 891 6907
tel. 06 38 788 722

Overige bestuursleden:
Annette Brand
Ben van Noordwijk
Klaas Althuisen

Redactie:
Anneke en Ton op den Buijs
redactie@ivnlaarbeek.nl

Drukkerij Grafic Image
Everbest 74, Beek en Donk

Kopij voor blad 45-2

Graag vóór 15 mei 2022

e-mailen naar redactie@ivnlaarbeek.nl

Van de redactie

De natuur komt tot leven en ook IVN Laarbeek. Activiteiten worden weer opgestart na de coronaperiode. Niet alle programma's kunnen al met 100 procent zekerheid ingevuld worden. Wij vragen je begrip daar voor.

Annette Brand heeft haar kookrubriek overgedragen aan Marrit de Jong. Op blz.12 kun je kennis met haar kookkunsten maken. Annette, bedankt voor je heerlijke recepten!

Overleden

Op 7 december 2021 is ons lid Lilian Kremers overleden. IVN Laarbeek wil familie en vrienden van harte condolemen en wenst hen veel sterkte toe.

Foto Marcel van de Kerkhof

Judasoor, dood hout leeft

Jo Kuipers

Wat is het toch een mooi natuurgebiedje daar bij ons eigen kasteel Eykenlust. Je ziet er zoveel mooie dingen. De vederesdoorn die enkele jaren geleden helaas geveld is, stond afgelopen winter tjokvol met Judasoren. Nog nooit heb ik er zoveel op een boom gezien. Ik hoop dat veel mensen op deze manier toch nog van deze bijzondere boom hebben genoten.

Een weetje: Judasoren verschrompelen maar ze zwellen weer op bij vochtig weer, je kunt ze ook eten. Koop ze dan en laat ze in de natuur lekker staan, zodat veel mensen van deze mooi zwam kunnen genieten.

Inhoud

- 3 Bestuurszaken / Kikkerconcert
- 4 - 5 Een geweldige ervaring met everzwijnen
- 6 - 8 De Lieshoutse Beemden
- 8 - 9 Wandeling Schevelingse Loop
- 10-11 De jonge natuuronderzoekers
- 12 Plantaardig koken met Marrit
- 13 Torreven Vossenbergrven / Groot Goor
- 14 Welke boom is het?
- 15 Lezingen
- 16 De heggemus
- 17 Een natuurvriendelijke tuin
- 18 Natuurmonitoring
- 19 Nieuw bosplantsoen / Lieshoutse Heide
- 20 Agenda

Beleef de natuur

Van de bestuurstafel

Corona

Helaas zitten we nog steeds met corona. In 2021 zijn er daardoor veel minder activiteiten geweest dan we allemaal graag gezien hadden. Het bestuur heeft gelukkig wel altijd kunnen vergaderen, al dan niet online.

Voor het jaar 2020 heeft onze penningmeester compensatie gevraagd bij de gemeente. We wachten nog op antwoord. We zullen ook de balans opmaken voor 2021.

Jaarvergadering

De meeste IVN-leden hebben mail gekregen en hebben de aankondiging kunnen lezen. De jaarvergadering is ook dit jaar verplaatst naar zondagochtend 22 mei. Indien nodig en mogelijk kunnen we bij mooi weer buiten zitten. Vorig jaar zagen we tijdens deze vergadering ook andere mensen, die nooit op de donderdagavond kwamen. Als bestuur vonden we het heel prettig om ook andere gezichten te zien.

Kerstbijeenkomst

Helaas kon onze bekende kerst-/nieuwjaarsbijeenkomst weer niet doorgaan. Het bestuur heeft besloten om, als magere compensatie, iedereen een kerstkaart te sturen. Het plan is om in september een IVN BBQ of brunch te organiseren voor alle leden.

Natuurschool

Tijdens het opstellen van de zienswijze op het buitengebied is er een idee ontstaan voor een 'natuurschool'. De gemeente vond dit een heel goed idee en heeft besloten het te omarmen. De bedoeling is dat IVN/Gemeente allerlei mensen gaan bereiken. Denk aan ouderen en jongeren, maar ook de werkende mensen en bedrijven. Zoals bij de gemeente (bijv. openbare werken), scholen, bibliotheek, tuinarchitect, scouting, volksuniversiteit, etc. Er zijn mensen nodig om hierover mee te denken en het op te zetten.

Jaarvergadering 2021

Dit initiatief staat nog in de kinderschoenen, maar we hopen dit jaar wel een start te kunnen maken.

Als je denkt: "Leuk, hier wil ik aan mee werken!", neem dan even contact op met de secretaris via e-mailadres: secretaris@ivnlaarbeek.nl.

Klankbordgroep

Twee keer per jaar houdt het bestuur een klankbordvergadering. Hierin zijn alle werkgroepen en een aantal zeer actieve leden aanwezig. Normaal wordt er dan een rondje gedaan om te horen wat er bij iedereen speelt, en of we elkaar kunnen helpen. Omdat er veel minder activiteiten konden plaatsvinden, viel er tijdens de afgelopen vergadering weinig uit te wisselen. En in het najaar is die bijeenkomst geannuleerd. Maar, op 13 april 2022 wil het bestuur dit graag opnieuw opzetten. Hopelijk kunnen we dan weer veel bespreken met elkaar.

Vergaderdata bestuur:

16 maart 2021 om 20.30 uur

Mocht iemand een onderwerp willen inbrengen - of een keer aanwezig zijn - laat het dan weten aan één van de bestuursleden

Kikkerconcert 2022

Dit jaar is het weer mogelijk om op de eerste zondag in juni in ons verenigingsgebouw de Bimd en natuurtuin het Kikkerconcert te organiseren. Op 5 juni ben je van harte welkom. We beginnen om 12.00 uur en het einde is om 18.00 uur.

De natuurtuin is het sprookjesachtige decor van allerlei activiteiten. Je kunt prutten in de vijver, over het blotevoetenpad lopen, langs de kraampjes slenteren, de foto-expositie van KiekNou bewonderen en nog veel meer. En tussendoor een drankje nemen onder de overkapping, in de theetuin of op het grote veld bij de vijver.

Omdat de evenementencommissie pas sinds kort weet dat het evenement door kan gaan, is het programma nog niet helemaal rond. Houd de website en de lokale media in de gaten. De kikers zullen in ieder geval hun best doen boven alles uit te kwaken!

De toegang is gratis. Er is voldoende parkeergelegenheid voor auto's en fietsen. Je vindt gebouw de Bimd aan de Beekseweg 3, 5735 CB Aarle-Rixtel.

Volg de bordjes Kikkerconcert.

Boomfeest-inhaaldagen

In november hebben we helaas twee workshops van de boomfeestdag moeten afgelasten omdat de klassen in quarantaine zaten. We hebben toen beloofd dat ze deze ochtenden mochten inhalen en dat gaan we ook doen.

De nieuwe datums zijn geworden:

De Raagten op woensdag 16 maart

Breinplein op donderdag 17 maart

De opzet wordt geheel hetzelfde als in november.

Presentatie en 5 workshops rondom het thema boom.

Wilma Martens en Antoinette van Bree

Werkgroep contactavonden

De werkgroep Contactavonden heeft uitbreiding gekregen. Jolanda Rooijackers uit Beek en Donk gaat voor versterking zorgen. Ze wilde graag iets bij het IVN gaan doen en de werkgroep kon wel wat extra vrouwkracht gebruiken. Van september tot en met april verzorgt men lezingen. En die worden druk bezocht!

Welkom Jolanda, we wensen je een fijne tijd bij de werkgroep!

Een geweldige ervaring met everzwijnen

Door Paul Colen

Duitsland, Odenthal

Op een zekere dag was ik met mijn zoon naar Duitsland gegaan, omdat hij eerder al wilde zwijnen had gezien in de omgeving van Odenthal. Hier is een heel mooi bosgebied met heuvels, beekjes en veel groot wild. Na een dag alleen maar grote herten met enorme geweien gezien te hebben en geen wilde zwijnen liepen we terug naar de auto.

Superontmoeting

Plotseling hoorde we geritsel vanuit het bos. Er kwam een groep zwijnen op ons af gelopen. Het leek wel of ze ons totaal niet hadden opgemerkt en ze kwamen steeds dichterbij. Deze ervaring had ik nog niet eerder meegemaakt. Meestal moest ik juist heel veel moeite doen om dichterbij te komen voor een enigszins fatsoenlijke foto. Toen de dieren tot op zo'n 10 meter genaderd waren, besloten wij toch maar om op wat omgevallen bomen te gaan staan. Toen pas keken ze recht in onze camera's en vertrokken ze weer het bos in. Een absolute superervaring!

Het groepje van tien op hierboven staande foto was slechts een deel van de totale groep welke uit ongeveer 30 stuks bestond.

Wild zwijn ook everzwijn of nog korter ever

Wilde zwijnen worden ook wel zwartwild of borstelwild genoemd, dit bijvoorbeeld in tegenstelling tot roodwild, zoals edelherten, damherten en reeën. Deze termen worden vooral in de jacht gebezigd.

Rotte

De volwassen mannetjes heten keiler of beer en de vrouwtjes zeug. Een groep heet 'rotte'. Deze bestaat meestal uit een aantal volwassen vrouwtjes met jongen variërend van enige weken tot maximaal twee jaar. De mannetjes leven buiten de paartijd meestal solitair, hoewel er ook wel groepen van alleen jonge mannetjes zijn.

Volwassen zwijnen

Volwassen dieren variëren in lengte van ongeveer 120 tot 180 cm en de schofthoogte is ongeveer 90 cm. Het gewicht van de volwassen dieren verschilt heel erg per gebied. Dat kan variëren tussen de 80 en 300 kg. In onze regio hebben we het vooral over dieren van 80 tot 100 kg. Dit zijn natuurlijk nog steeds imposante verschijningen en zeker de mannetjes met hun grote slagstanden in de onderkaak. Deze tanden worden 'houwers' genoemd.

Eén of twee worpen

De volwassen vrouwtjes krijgen meestal één keer per jaar jongen, twee keer komt voor als de eerste worp vroeg in het jaar is geweest. Vaak worden er tussen de 4 en de 8 jongen geboren, 12 kan echter ook, want een zeug heeft 12 tepels.

Aantal biggetjes

Het aantal biggetjes en de eventuele tweede worp zijn sterk afhankelijk van het voedselaanbod. De eerste paar maanden hebben de biggetjes strepen op hun lijf ter camouflage, na een maand of vijf zijn die verdwenen.

Wroeten

Wilde zwijnen zijn alleeters net als wij mensen. Met hun wroetschijf in de neus ploegen ze hele stukken grond om. Zo vinden ze zaden kruiden en vruchten, maar ook verorberen ze jonge dieren, kadavers en insecten.

Verrijking natuur en schade

Het zoeken naar voedsel heeft voor de natuur ook voordelen; door het omwoelen krijgen planten en andere dieren weer kansen. Een verrijking van de natuur dus. Er zijn natuurlijk ook nadelen aan de aanwezigheid van deze dieren, zoals schade aan landbouwgewassen, aanrijdingen en de verspreiding van de varkenspest.

Niet bedreigd

Wilde zwijnen zijn geen bedreigde dieren in Nederland. In 1826 waren ze hier echter uitgestorven door overbejaging. In 1907 zijn er weer wilde zwijnen geïmporteerd voor de jacht in het kroondomein Het Loo. Later hebben deze dieren zich weer verspreid naar vele andere gebieden, ook vanuit Duitsland en België natuurlijk. In principe mogen ze in Nederland alleen op de Veluwe en de Meinweg voorkomen, maar, zoals de meeste mensen wel weten, zitten ze ook heel wat dichterbij zoals op de Stippelberg en in de Biezen.

Spanningsveld

Het spanningsveld enerzijds tussen de wilde dieren en de terreinen, die wij steeds meer van ze afnemen, en anderzijds de nodige bejaging als ze buiten de door ons bepaalde gebieden komen, is iets wat bij mij altijd gevoelig ligt. Laten we vooral genieten van onze natuur en ik persoonlijk ben altijd zeer gelukkig als ik weer zoiets als deze ontmoeting meemaak.

De Lieshoutse Beemden en het Brabants Groene Maatpak 2.0

Het Laar, eens een landelijk gehucht tussen de kernen Lieshout, Aarle-Rixtel en Beek en Donk dreigt opgeslokt te worden door uitbreidingen van die kernen. Ontwikkelingen die niet gewenst zijn. In haar 'Omgevingsvisie Buitengebied' heeft de gemeente dan ook een bufferzone opgenomen die vrij moet blijven van verdere versterking tussen de drie kernen.

Het Laar, flessenhals tussen Lieshout en Beek en Donk

Door Bert Lemmens
 IVN Laarbeek,
 Heemkundekring
 Barthold van Heessel

Figuur 1:
 De door de gemeente gewenste bufferzone. Het Laar, enerzijds ingesloten tussen de kernen en anderzijds door de Aarlese en Lieshoutse beemden. Kenmerkend zijn de beekjes en de kanalen die Laarbeek de naam Waterpoort van de Peel hebben gegeven. (Zie inzet rechtsboven).

Van biodivers-landschap naar efficiënt-landschap

Hier liep ik met mijn moeder   Hier lag ik met mijn vriendin te vrijen   Hier liep ik met mijn kinderen   Hier loop ik met mijn kleinkinderen

Figuur 2: *'Wie niet wil leren van het verleden is gedoemd om in de toekomst dezelfde fouten te maken'.*

Versterking en de rationele landbouw vragen veel van het landschap. Landschap dat altijd aan veranderingen onderhevig is, maar door de mens met zo'n snelheid verandert dat de mens zelf er ongelukkig van wordt. Door terug te kijken op oude kaarten nemen we een kijkje in de veranderingen van het landschap rond Het Laar over een periode van 100 jaar. Veel van wat we zien in het landschap wordt bepaald door de ondergrond, de geomorfologische, de bodem- en de hoogtekaart. Toen de mens nog niet over de technische middelen van nu beschikte, was de afhankelijkheid van de ondergrond van belang voor de bebouwing, de te telen gewassen en de hooiweilanden.

Figuur 3: Geomorfologische kaart

Hierin vormen de groene kleuren de beekdalen en overstromingsvlaktes. De meer gele kleuren de hoger gelegen delen van het landschap. Het rood omlijnde gebied is de gewenste bufferzone.

Figuur 4: Bodemkaart Laarbeek

Hierin verwijst het woord eerdgronden naar gronden die al in het verre verleden als landbouwgrond gebruikt werden. Het geel omlijnde gebied is de gewenste bufferzone.

Samengevat kunnen we dus zeggen dat de bufferzone tussen de drie kernen voornamelijk bestaat uit landbouwgronden die zonder kunstmatige waterbeheersing natte gronden zijn. Hoe zag het verleden van dit gebied eruit en kunnen we uit het verleden leren hoe dit gebied een natuurlijke buffer kan vormen in de toekomst?

Twee uitvindingen

Twee uitvindingen in de jaren tachtig van de negentiende eeuw spelen een belangrijke rol bij de veranderingen in het landschap en dat zijn:

- ◆ De uitvinding van het prikkeldraad in 1873 door de Amerikaan Joseph F. Glidden, die er dat jaar patent op aanvroeg en kreeg.
- ◆ De uitvinding van de Duitser Justus von Liebig (1803-1873) die wordt beschouwd als de uitvinder en eerste gebruiker van kunstmest.

Heel veel hagen, die percelen omringden om vee binnen en wild buiten het perceel te houden, werden in de loop van tientallen jaren vervangen door prikkeldraad. Kunstmest zorgde ervoor dat het potstalsysteem (dat eeuwen in gebruik was en waarvoor de woeste gronden nodig waren) overbodig werd. Immers met de kunstmest kon men de bestaande landbouwgronden bemesten en de woeste gronden omzetten naar landbouwgronden. Dat is in Laarbeek rondom Mariahout gebeurd.

Figuur 5:

Het Laar en de omgeving in 1920

Merk op dat het Wilhelminakanaal nog niet bestond. Het Laar ligt op een hoger punt tussen de Goorloop, die toen Pesgalloop heette, en de Reijbroekseloop. Het Vagevuur, de Hel en de Hemel liggen op nog hogere gronden. De Beemdkant, overstromingsvlakte van de beekjes, is verdeeld in kleine perceeltjes met sloten en hagen. Pesgalloop en Reijbroekseloop bepalen het landgebruik: hooi- en weilanden. De hogere gronden dienden voor graan.

Het Laar en omgeving na de Tweede Wereldoorlog in 1945

Nog steeds wordt het landgebruik bepaald door de Pesgalloop en de Reijbroekseloop. De Hel is inmiddels in het Wilhelminakanaal verdwenen. Percelen in de overstromingsvlakte van de beekjes zijn nog hetzelfde evenals de perceelafzetting door struweel. Kortom, de kernen zijn wat groter geworden maar het buitengebied heeft nog weinig verandering ondergaan.

En toen kwam het Brabants Groene Matpak 1.0

Voor de ruilverkaveling van de jaren '50 maar ook van de jaren '70 van de vorige eeuw hadden een enorme impact op het gebruik en aanzien van het landschap. Weinig bleef over van de oude structuur. Het land werd, naar toen geldende menselijke normen, mooi en efficiënt. Vooral in de Lierhoutse Beemden werden de percelen groter. De beekjes werden gekanaliseerd. Het slotenstelsel werd aangepast, want nat bleef het. De percelen in Aarle-Rixtel nabij de Reijbroeken ontkwamen hieraan omdat de gronden bijna niet economisch te verkavelen waren. Een geluk?

Een tweede ruilverkavelingsslag vond plaats in de jaren zeventig van de vorige eeuw. Percelen moesten nog groter. Minder zandpaden en bredere wegen. Een speciaal boekje over de ruilverkaveling werd uitgegeven om de landeigenaren rijp te maken voor grondruil en/of boerderijverplaatsingen. Alleen al in Lierhout verdween 14,5 ha aan kavelgrensbeplanting. Hier zou weliswaar 26 ha voor terugkomen maar of dat gerealiseerd is? Tussen 1980 en 2020 heeft het buitengebied weinig veranderingen meer ondergaan. De uitbreiding van de kernen heeft wel een vlucht genomen.

Figuur 6 geeft het landschap weer in 1920. Het Wilhelminakanaal bestaat nog niet. Het Laar ligt tussen de overstromingsvlakte van de Goorloop en de Reijbroekseloop. Veel kleine perceeltjes in de overstromingsvlakte met houtwallen als perceelafscheiding. Veel zandwegen tussen de drie kernen Aarle, Beek en Lierhout.

Figuur 7 (op de volgende pagina) geeft ongeveer hetzelfde landschap weer. Het gekleurde deel geeft aan wat de intentie van de gemeente is als bufferzone tussen de kernen. Een redelijk kaal landschap met grote percelen en rechte wegen. Van de vele landschapselementen zijn een aantal laanbomenstructuren in de Lierhoutse Beemden over en het moerasbos van de Reijbroeken. Het Wilhelminakanaal doorsnijdt het landschap. Zandpaden zijn verdwenen en wegen zijn recht getrokken. Met de kennis van toen hebben we in de jaren '50 en '70 van de vorige eeuw dit landschap efficiënt en mooi gemaakt voor de mens.

Het Laar de Lieshoutse beemden en de Reijbroeken en Aarlese beemden in 2020

Vlechtheggen rond percelen

Laten we, met de kennis van nu, proberen het weer mooi en efficiënt te maken voor de natuur. In het visiedocument van de gemeente staat het creëren van een bufferzone tussen de drie kernen als een stip aan de horizon vastgelegd. Hoe die bufferzone eruit moet gaan zien en langs welke weg dit zou moeten gebeuren, wordt nog in het midden gelaten. Maar wil men er een recreatieve omgeving van maken die niet alleen interessant is voor toerisme maar zeker ook als uitloopgebied voor de inwoners, zal er meer moeten gebeuren dan alleen beperking in verstenen. Gelukkig heeft de gemeenteraad aangegeven dat in Laarbeek meer vlechtheggen langs percelen moeten komen. Een kans om in dit gebied een pilot te beginnen.

Samenwerking

Het eerste gebeurtenissenbos van Laarbeek heeft ook al een plekje in het gebied tegen de kern van Aarle-Rixtel. Mo-

gelijk kan de gemeenteraad voor dit doel ook eens kijken naar percelen tegen de kernen van Lieshout en Beek en Donk. Een unieke kans voor de gemeente, om met bewoners van dit gebied en maatschappelijke organisaties op gebied van natuur, landschap en toerisme samen te werken aan meer biodiversiteit.

Door de intensieve landbouw en de ruilverkavelingen is veel struweel verdwenen. Ook overhoeken en niet-rendabele gronden hebben eraan moeten geloven. Een voorbeeld daarvan zijn de Aarlese beemden: het struweel verdween en is vervangen door prikkeldraad. Het is juist deze hoek waar men kan experimenteren met struweel en vlechtheggen. Als de resultaten veelbelovend zijn, kunnen ze ook worden toegepast op de Lieshoutse Beemden en het Gulden Land. Met een goede samenwerking kan het Groene Maatpak 2.0 in één generatie gerealiseerd zijn!

Zie ook:

- *Zonder ruimte geen beweging, Ontwerp Omgevingsvisie Buitengebied Laarbeek, juni 2021*
- *Erfgoed Brabant: Brabants Groene Maatpak*
- *Dinoloket, data en informatie over de Nederlandse ondergrond*
- *Topotijdreis*

Met dank aan Heemkundekring "Het Hof van Liessent"

Publiekswandeling Schevelingse Loop en Goorloop

Oude en jonge bomen langs de Schevelingse Loop

'Het is een pareltje in dit landschap, prachtig om nog eens te bezoeken', zo eindigt Henk de wandeling langs de Schevelingse Loop. Die begon een uur en 3 kwartier eerder bij de Croyse Hoeve. IVN-gidsen Henk van Beek, Ria Nooijen en Giel Biemans waren al op tijd op het parkeerterrein en het werd daar steeds drukker op deze zonnige, maar wel frisse zondagochtend. Een lichte nachtvorst was over het land gegaan te zien aan de vliesjes ijs op de plassen.

Zondag 13 februari 2022

Tijd: 10.00 - 12.00 uur

Vertrekpunt: Croyse Hoeve

Tekst en foto's: Ton op den Buijs

Grote belangstelling

De eerste publiekswandeling sinds lange tijd die door kan gaan! En ongelooflijk, tussen de 65 en 70 mensen trotseren deze ochtendkou om mee te wandelen! Het klokje van Croy slaat tien als Henk iedereen welkom heet met daaraan gekoppeld een inleidend praatje. 'Het heet hier Strijp en aan de overkant Croy. Strijp komt van streep, een langgerekt gebied'. Dan wordt de groep in tweeën gedeeld. Eén groep van zo'n 30 personen gaat met Ria en Giel via Croy naar de Goorloop. Ik loop met Henk mee langs de Kasteelweg.

Biologische groente

We passeren de paardenstallen van Verbakel, vroeger een varkenshouderij en wandelen naar de Antoniushoeve. Daar gaan we linksaf het pad op dat langs het veld met biologisch geteelde groenten gaat. Er liggen volop rode bieten. De eigenaren Max en Elsa hebben er ook een groentewinkel, Skal-gecertificeerd. Een haag van meidoorns vormt de grens met de erachter gelegen intensieve landbouw.

Bolle es

Al meer dan duizend jaar is er al landbouw op deze plek. In de bodem zitten vuursteentjes die, scherp afgeslagen, vroeger vooral gebruikt werden als mes of als schraper. De boeren vermengden het ijzerrijke sediment uit het beekdal met mest uit de potstallen. Zo bemestten zij de bodem. Vaak werd die ook vermengd met heideplaggen, waardoor er een bolle es ontstond met voedzame lemige grond. De steile kanten, de zogenaamde steilranden zijn nog volop zichtbaar.

Oude wilgen en eiken

Vanaf de hoge akker moeten we vrij steil omlaag over een glad modderig paadje en lopen door het laaggelegen land langs de Schevelingse Loop. De beek heeft bij hoog water de randen diep uitgeschuurd.

We komen in een bos van oude wilgen en eiken. Er staan fraaie exemplaren bij. Ik hoor putters en sijsjes, een grote bonte specht en het gelach van een groene specht. Hoog in de oude bomen zitten enkele boomklevers. We volgen deze ecologische zone.

Proefveld lisdodden

Dan bereiken we een groot proefveld met lisdodden, een initiatief vanuit het Carbon Connect project. Waterschap Aa en Maas is deelnemer. Men onderzoekt of er op nattige venige landbouwgronden langer water kan worden vastgehouden. Het draagt bij aan het tegengaan van uitstoot van broeikasgassen. Samen met de HAS doen ze ook onderzoek naar biodiversiteit. Er staan ook driehoekige insectenvangers. Die insecten worden gebruikt bij de teelt van o.a. tomaten. De lisdodden worden gebruikt voor de fabricage van isolatieplaten, maar ze leveren ook nectar voor insecten. De linten beschermen het terrein tegen grote vogels, zoals ganzen.

Hier en daar zijn de oevers van de beek afgevlakt, waardoor er een drinkplaats ontstaat voor landdieren als reeën en vogels. Ook zijn her en der poelen aangelegd met riet. Als dat riet wat meer uitgegroeid is, kan er een mooie plek ontstaan voor rietvogels. Het ijsvogeltje wordt al geregeld gezien. We lopen achter pluktuin Mooij. Hier ontmoeten de Schevelingse Loop en de Goorloop elkaar. Via het modderige en vooral glibberige schouwpad komen we terug op de Croylaan. Deze wandeltocht is de moeite waard. Dank aan alle gidsen!

De jonge natuuronderzoekers

Woensdag 12 januari

Hoi, hoi, we mogen weer. Samen met de kinderen mogen we buiten bij elkaar komen. Er stond een binnenactiviteit op het programma, maar dat hebben we verschoven naar een andere keer. Het weer was mistig maar wel droog. Om half twee stonden de kinderen klaar bij de ingang van de Ruweeuwsels. Een mooi nat natuurgebied. Laarzen waren dan ook hard nodig, want het was er erg drassig. We zijn gaan wandelen zonder thema. Samen goed rondkijken en vragen stellen als er die zijn of uitleggen bij hetgeen daarom vraagt. Prenten zoeken was favoriet. De modderige grond liet veel prenten zien, vooral van honden. Door de stilstand in de natuur waren wissels goed te onderscheiden. Slaapplekken van reeën hebben we ook gevonden.

Heerlijk in de modder trappen

Het was heerlijk om met de kinderen door de natuur te struinen. Het verschil tussen de herkenning van bomen en struiken hebben we goed duidelijk kunnen maken. Bij de hazelaar en els bloeiden de mannelijke bloemen al. Een enkel vrouwelijk bloempje van de hazelaar liet zich ook zien. Zo klein en teder, maar o zo mooi als je ze door de loep bekijkt.

Via de dassenburcht waar we, met alle respect voor de dieren, een tiental hollen telden, gingen we weer naar het startpunt. Geen dieren noch vogels kunnen spotten. Alle kinderen hadden laarzen aan en dat maakte het mogelijk om heerlijk door de modder te trappen op weg naar de auto's

Woensdag 9 februari

Een tijd geleden mochten wij braakballen ontvangen van Diny. Die gingen we vandaag gebruiken. Braakballen uitpluizen is altijd een schot in de roos. Maar eerst kregen de kinderen uitleg over roofvogels via een presentatie van Cees. Helaas liet de techniek ons in de steek. We kregen het beeld van de laptop niet op het scherm. Hulp van Koen mocht niet baten. Het mankement zat niet in de bediening. Dus... uitleg via het scherm van de laptop. Minder duidelijk, waardoor de kinderen het niet helemaal konden volgen. Jammer.

Wel vier muizenschedels

Maar daarna werden ze enthousiaster. Ze gingen druk aan het werk. Er waren braakballen bij waaruit wel vier muizenschedels werden gepeuterd. Het moet voorzichtig gebeuren anders breken de botjes. Woelmuizen en spitsmuizen werden het meest aangetroffen. Nadat alle botjes met tandenborstels waren schoongeveegd werden ze geselecteerd en op papier vastgelijmd. Een heel precies werkje. om ze te kunnen bewaren werden ze in een 3d lijstje gezet, Het resultaat mag gezien worden. Met lijstje en een tekening van een muizenskelet, zodat ze thuis nog eens goed kunnen bekijken wat ze opgeplakt hebben, keerden de kinderen met rode wagentjes naar huis.

Antoinette van Bree

van IVN Laarbeek

Werkblad met IVN vragen

Gezien de situatie rondom corona hebben we helaas onze laatste bijeenkomst van 2021 en de eerste van 2022 af moeten zeggen. Omdat we de kinderen natuurlijk niet 2 maanden zonder IVN konden laten zitten, zijn we aan de slag gegaan met het samenstellen van een werkblad met echte IVN vragen in verschillende categorieën. Hiermee konden de kinderen ook een prijsje winnen. Winnaars van het werkblad waren Hilke en Koen!

Boomknoppen en voorjaarsbloeiers

In februari konden we gelukkig wel weer samenkomen in de Bimd. Het thema van deze keer was 'boomknoppen en voorjaarsbloeiers'. We begonnen met een presentatie door Jo over boomknoppen. De groep was erg uitgelaten, dus stilzitten bleek niet mee te vallen. Gelukkig mochten ze na de presentatie zelf aan de slag. Jo had een verzameling boomtakken meegenomen. Alle kinderen mochten er een uitzoeken, om de knoppen na te tekenen. Daarna was er een pauze, waarin de kinderen de mogelijkheid kregen om even naar buiten te gaan om wat energie kwijt te raken. Toen de rust enigszins was teruggekeerd, gingen we verder met een presentatie van Thijs over voorjaarsbloeiers. Ten slotte volgde een quiz over de behandelde onderwerpen, waardoor we meteen konden zien wie er goed had opgelet. De quiz werd gewonnen door Teun!

Jetske

Plantaardig koken met Marrit

Hallo, ik ben Marrit en ik heb de kookrubriek overgenomen van Annette. Ik kook vegetarisch en wil jullie meenemen in de wereld van plantaardig koken. Minder dierlijke producten eten is immers beter voor je gezondheid, het klimaat en natuurlijk de dieren zelf.

In deze editie wil ik jullie laten kennismaken met de kikkererwt. Kikkererwten zijn peulvruchten. Ze groeien het beste in een subtropisch klimaat, maar ook in ons land doen ze het prima. Ze vormen peulen waar 1 tot 3 erwten in zitten. Kikkererwten kunnen zowel vers als gedroogd gebruikt worden en ze bevatten veel goede voedingsstoffen.

Gedroogde kikkererwten bevatten per 100 g ongeveer:

- 45 g koolhydraten
- 20 g eiwit
- 15 g voedingsvezels
- 5 g vet

Ze zijn rijk aan vitaminen, mineralen en antioxidanten.

Een veelzijdige peulvrucht

Kikkererwten zijn heel veelzijdig. Je koopt ze gekookt in blik of pot, of gedroogd om zelf te koken. Je kunt gedroogde kikkererwten ook een nacht wellen in koud vers water en ze daarna gebruiken voor falafel of een kikkererwtburger. Het vocht dat ontstaat na het koken van kikkererwten of wat je bij een pot of blik af giet, heet aquafaba. Dat betekent letterlijk bonenwater en is erg eiwitrijk. Daardoor is het een plantaardige vervanger voor eiwit en kan ook als zodanig worden opgeklopt voor meringue en macarons.

Kikkererwten zijn lekker in curry's en stoofschotels. Ook kun je gekookte kikkererwten even afdrogen, marinieren met wat olie en kruiden en roosteren in de oven. Zo zijn ze heerlijk als snack of door een salade.

Hummus

Ik hou het nu lekker simpel en ga hummus maken. Hummus is een dip van gekookte kikkererwten met tahin (pasta van geroosterde sesamzaadjes) en knoflook. Het wordt veel gebruikt in de mediterrane keuken en in het Midden-Oosten en het wordt gegeten als broodbeleg, als saus op platbrood of als dip voor groente. Je kunt het koud serveren of even in de oven doen. Ook hier is duidelijk hoe veelzijdig kikkererwten zijn!

Recept:

Dit heb je nodig:

- 1 blik kikkererwten (400 gram, 240 gram uitlekgewicht), uitgelekt en het vocht opgevangen
  - 1-2 tenen knoflook, naar smaak
  - 1 eetlepel tahin
  - 1 theelepel gemalen komijn, of naar smaak
  - Citroensap
  - Zout en peper naar smaak
- Verder heb je een keukenmachine nodig.

Hoe ga je te werk:

Het maken van hummus is heel makkelijk. Je doet de kikkererwten met knoflook, tahin, komijn en een beetje citroensap in de keukenmachine en laat deze draaien. Ondertussen doe je een beetje van het opgevangen vocht erbij tot het een smeelige substantie is. En daarna het belangrijkste deel: laat de keukenmachine lang draaien. Voor lekker luchtige hummus mag je de keukenmachine best 5 tot 10 minuten aan laten staan! Voeg eventueel nog extra vocht toe of wat kraanwater. Proef en breng op smaak met zout en peper.

Serveer de hummus met een scheutje extravierge olijfolie erover, met wat nigellazaad, een beetje srirachasaus of koriander. Eet smakelijk!

TORREVEN EN VOSSENBERGVEN

"Een van de mooiste stukjes in Laarbeek"

Dieny van den Heuvel

Iedereen kent ze wel, de vennen in Mariahout. Persoonlijk vind ik ze een van de mooiste stukjes in Laarbeek. In coronatijd druk bezocht door wandelaars, viel me op. Ik was er al een tijdje niet geweest en dan zie je de veranderingen pas goed. Het Vossenbergvén, rondom afgemaakt met houten palen, lag er in de winterzon schitterend bij met het goudgele pijpenstrootje. De vegetatie in het ven is nog wat magertjes maar ook dat zal wel goed komen, evenals de hoeveelheid water. Onder een strakblauwe winterlucht hebben we op een bankje tussen het pijpenstrootje genoten van meegebrachte koffie en overgebleven banketletter van de feestdagen. Ook de kapvlakte tussen het Vossenbergvén en het Torreven, verwonderde mij. De heidestrooisellaag die ze enkele jaren geleden hierop aangebracht hebben en het steengruis hebben hier echt een heel mooi stukje heide teruggebracht met struikheide en waarschijnlijk bij nader onderzoek ook dopheide.

Op de restanten van de dennenbomen bijzonder mooie paddenstoelen en hopelijk in het voorjaar ook zonnende hagedissen. Daar is dit een uitgelezen biotoopje voor. Verder rondje Torreven ook in de winter bijzonder om te zien, even stilstaan bij het gedicht en genieten van de stilte en de natuur om ons heen. Op het bankje aan de zuidkant, dat iets hoger ligt, heb je een mooi uitzicht over het hele ven.

Urntjes zonder wespspin

Wat ook opviel waren de vele urntjes van de wesp-spin in de struikheidevegetatie. Altijd benieuwd naar de schoonheid van zo'n krioelend nestje kleine spinnetjes tussen gouddraadjes, voorzichtig één opengemaakt, maar tot mijn verbijstering geen enkel spinnetje, alleen een beetje bruin wollige substantie met een propje er in. Toch nog even verder zoeken en wat bleek tot mijn schrik, in geen enkel urntje zaten spinnetjes, overal een bolletje en wat restantjes van spinnetjes. Ik heb er een paar meegenomen en contact opgenomen met EIS in Leiden, hopelijk krijgen we hier nog antwoord op. Tijdens het struinen door de struikheide zien we in de verte een zilverreiger? Hij bewoog wel erg langzaam en spreidde zijn vleugels ook niet echt uit. Na nog een keer goed kijken zagen we het: Jan Bijnen met zijn spierwitte wapperende manen rustig pedalerend, rondom zijn geliefde vennen.

(Inmiddels is er een reactie van EIS. Het blijkt dat de eitjes nog niet uitgekomen waren. Op andere plaatsen had Dieny al veel spinnetjes gevonden.)

Even frisse neus halen. Daarvoor hadden we deze eerste zondag na nieuwjaar gewoon een ledenwandeling gepland. Menigeen zal vast een stuk zijn gaan lopen deze dag. Maar jammer, quarantaineregels verhinderden ons om gezamenlijk op pad te gaan.

Ik wilde u meenemen naar Groot Goor. Een nat stukje buitengebied aan de rand van Helmond. De wandeling zou ons leiden door een mooi park, langs wat weilanden en door twee bosjes, langs het Eindhovens Kanaal en over een nieuw aangelegde natuurstrook langs de Goorloop. Om er vast wat van te genieten hiernaast een foto van het gebied.

Ik ben de wandeling begonnen vanaf het Goorlooppark Zuid. Parkeren kun je op een parkeerterrein voor de flatgebouwen op Wethouder van Deutekomplein in Helmond. Een andere manier om het gebied te benaderen is vanaf de Zuid-Willemsvaart en de Goorsebaan. Hier kan je bij fruitteler Jurrius op dinsdag en zaterdag fruit kopen.

Goorlooppark-Zuid en Groot Goor

Anita Slaats

Welke boom is dit?

door Koen Brand

Moseik (*Quercus cerris*)

Er zijn veel soorten eiken. In de Warande in Helmond staat een hele kring van eiken die ooit door de Keiebijters zijn geplant bij een jubileum. Bij elke boom stond een bordje. Van prins Briek I tot en met Briek... De bordjes zijn in de loop van de jaren verdwenen, maar de bomen staan er nog wel. Ook in Laarbeek staan verschillende soorten eiken. In deze serie heb ik al geschreven over wintereik en in de toekomst ga ik er ongetwijfeld nog meer beschrijven.

In mijn vorige artikel besprak ik de tulpenboom, die in de Molenstraat in Aarle-Rixtel is geplant ter vervanging van esdoorns die zijn doodgegaan. Ook de moseik, die ik in dit artikel beschrijf, is als vervanging van de dode esdoorns geplant.

Stekels

Waarom wordt de boom nu moseik genoemd? Als je op de foto hiernaast kijkt, dan zie je dat het napje van de vrucht helemaal bezet is met stekels die wel wat aan mos doen denken.

Decoratieve vruchten

In het najaar kan je deze decoratieve vruchten aan en onder de boom vinden. Maar zoek in april ook maar eens de mannelijke en vrouwelijke bloemen van de boom.

Misschien komt dat wel omdat de boom afkomstig is uit het Midden-Oosten, waar de temperatuur toch hoger is en de boom behoefte heeft om de verdamping van het schaarse water te beperken.

Wasachtig blad

Het blad lijkt qua vorm wel wat op dat van de inlandse eik maar voelt wat dikker aan. In de zomer is het glanzend en voelt het wasachtig aan.

Lezing: Lente, seizoen van de wellust

Donderdag 17 maart om 20.00 uur

Lezing door Rini Kersten in gebouw De Bimd
Beekseweg 3, 5735 CB Aarle-Rixtel

Na een lange, koude winter zien we uit naar het lengen van de dagen en behaaglijker temperaturen. Zeker tegenwoordig is het niet 'vanzelfsprekend' hoe de seizoenen zullen verlopen. (Te) Zachte winters, en (te) lange, hete, droge zomers.

Maar het wezen van het ritme van de seizoenen staat gelukkig nog recht overeind.

Na de winterpauze voor veel planten en dieren breekt het voorjaar aan. Het gaat bruisen buiten!

Knoppen zwellen open

Foto Gerrit Post

Nog voordat er bladeren zijn, bloeit een aantal (windbestuivende) bomen al uitbundig. Knoppen zwellen en barsten enthousiast open. Zaden kiemen waar ze kunnen en voorjaarsbloeiers geven opnieuw kleur aan de omgeving.

Dieren roeren zich weer

Vogelzang alom. Met als groot voordeel dat de vocalisten door het nog schaarse bladerdek prima life te aanschouwen zijn. Kikkers en padden roeren zich hoorbaar en de eerste insecten vertonen zich weer. Vroege vlindersoorten, hommelsoninginnen, zandbijen, zweefvliegen ...

Maartse vlieg, Foto Arjan Jeurgens

Het is duidelijk, de natuur heeft er zin in.
Zin in de lente, zin in elkaar. Planten en dieren hebben het voorjaar in de bol!

Heikikker, foto Paul Colen

Lezing: De Berken en de Astense Aa

Donderdag 21 april om 20.00 uur

Lezing door Jan Kersten in gebouw De Bimd
Beekseweg 3, 5735 CB Aarle-Rixtel

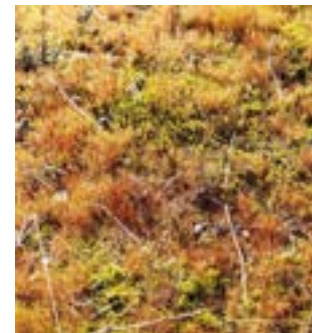
De Berken is de naam van een klein natuurreservaat bij Ommel waar de Astense Aa doorheen stroomt. Het beekdal is daar op zijn mooist. Tussen 1960 en 1970 werd de Aa over een lengte van zo'n 21 km gekanaliseerd, behalve het gedeelte in dit natuurgebied. Daar meandert de rivier nog. 's Zomers is het gebied aantrekkelijk voor diverse soorten vleermuizen, insecten, vogels en planten.

Jan Kersten en Riek van den Bosch kennen dit gebied, zij wonen er middenin. Daarom aarzelden Jan niet op het verzoek van Brabants Landschap om een uitgebreide inventarisatie te doen op de aanwezigheid van alle soorten dieren.

Mossenverzameling

Jan uit Ommel is al jaren gegrepen door mossen en nachtvlinders. Hij heeft een compleet herbarium aangelegd van de meer dan 650 soorten mos die in Nederland vóórkomen. Hij noemt de mossen 'het ondergeschoven kindje' van de flora. Toen hij in 1992 ging samenwonen met Riek uit Someren groeide de mossenverzameling nog meer. In 2015 richtten ze hun aandacht op nachtvlinders, die ze naar hun tuin lokten met smeerseltjes van stroop, appelmoes en jonge klare. Er ging een wereld voor hen open op het gebied van nachtvlinders.

Veel soorten dieren

De meer dan 1500 waarnemingen in hun inventarisatie van de Berken zijn vastgelegd en nadien aangevuld met de resultaten van een broedvogelonderzoek, dat al vanaf 1998 werd uitgevoerd. Het totale verslag omvat springstaartjes, pissebedden, miljoenpoten, duizendpoten, spinachtigen, allerlei soorten dag- en nachtvlinders, maar ook slakken, amfibieën, zoogdieren en vogels.

In deze lezing presenteert Jan een samenvatting van dit grondige onderzoek. Hij besteedt aandacht aan zijn werkwijze van waarnemen, maar ook aan de indeling in soorten en kenmerken, aangevuld met allerlei wetenswaardigheden. Al met al een boeiende lezing door een bevlogen man. Deze presentatie zou in 2020 al plaatsvinden, maar kon toen geen doorgang vinden.

Soldaatjes op fluitekruid, Piet Segeren

De Heggenmus

Tekst: Anneke op den Buijs

Prunella modularis

Het heggenmusje valt nauwelijks op als het in je tuin tussen lage struikjes zijn kostje bij elkaar scharrelt. Een bruin lijfje en een grijsblauw kopje. Nog niet zo groot als een huismus. Het meest uitdagende zijn nog de oranje-gele pootjes. De heggenmus is trouwens helemaal geen mus. Zelfs in de verste verte geen familie van onze huismus. Dat zie je goed aan de snavel. De huismus is een alleseter en heeft een stompe snavel. De heggenmus is een echte insecteneter en heeft een scherp snaveltje. Hij is tevreden met de kleine insectjes die hij op de grond vindt. In de winter eet hij ook zaadjes.

Foto: Ton op den Buijs

Complex en opwindend liefdesleven

Het is dus een onbeduidend vogeltje. Vooral in de winter. In zijn eentje gaat hij zijn gang, hij blijft een beetje uit de buurt van de ruziënde groenlingen, de bazige merels, of de drukke mezen.

Maar dan is het februari. De lente nadert. *Prunella* moet zo langzamerhand voor nakomelingen gaan zorgen. Hij laat eerst eens aan de buurt weten waar hij woont. Het hoeft maar een beetje zonnig te zijn of man heggenmus zit op de punt van het dak of een struik zijn hoogste lied te zingen. Bastaardnachttegaal noemen ze hem wel. Zo mooi zingt hij. Het liefdesleven kan beginnen.

De heggenmus is een waardvogel van de koekoek

Foto Marcel van de Kerkhof

Foto: Ton op den Buijs

Zo saai als zijn uiterlijk is, zo complex en opwindend is dat liefdesleven. Mevrouw is nymfomane, ze lust er wel pap van. Meneer is een stikjaloers type. Een ongemakkelijke, spannende combinatie. Het is vragen om moeilijkheden. Daarom is het paringsritueel ook heel bijzonder. Terwijl mevrouw haar achterwerk omhooghoudt, hipt meneer er in een halve cirkel omheen. Maar voor hij haar bevrucht wil hij wel zeker weten dat het zijn eigen zaad is waar uiteindelijk de jonge heggenmusjes uit voortkomen. Dus pikt hij het zaad van de vorige minnaar eerst uit de cloaca. Ziezo, nu mijn zaad erin, denkt hij tevreden. Helaas, vóór het nestelen begint, heeft mevrouw al lang weer een andere minnaar gehad. Ook meneer zelf houdt het lang niet altijd bij één partner.

Foto: Ton op den Buijs

Verstening tuinen

In april begint het werken aan het nest. In een struik of heg. Meestal zijn er ieder jaar twee legfels. De eitjes zijn blauw. Vandaar de bijnaam blauwpieper. Papa en mama zorgen beide voor de jongen. Al is papa er dus nooit zeker van dat het zijn eigen kroost is. Soms gebeurt er iets vreemds. Dan zit er wel een héél groot jong in het nest. Een koekoek heeft haar ei op het zachte mos in het nestje van de heggenmus gelegd. Het uitgekomen jong wipt de eitjes en kuikens van zijn pleegouders zonder pardon over de rand. De ouders heggenmusjes brengen nietsvermoedend het koekoeksjong groot. Zelfs als het al vele malen groter is dan zijn pleegouders huppelt het bedelend achter hen aan.

De heggenmus paste zich goed aan aan de verstedelijking. Een tuin met heggen en struiken is ideaal voor hem. Maar de tuinen verstenen in razend tempo. Geen goed vooruitzicht voor onze *Prunella modularis*. Hij mag hopen dat er weer wat meer groen in onze tuinen komt.

Beleef de natuur

Genieten van een natuurvriendelijke tuin

Waarom een natuurvriendelijke tuin? Omdat een levende tuin goed is voor je gezondheid. Het houdt je actief bezig en geeft je energie. Een tuin is ook om te ontspannen en uit te rusten.

Door Antoon Verhoeven

Wist je dat de gelukkigste mensen in een natuurvriendelijke omgeving wonen? Dit is een tuin waar kinderen zich prettig voelen en spelenderwijs kunnen ontdekken en leren. Een natuurvriendelijke tuin is nodig om het contact met de natuur te herstellen en creatief bezig te zijn. De natuur is onze zuurstofproducent. Het is goed voor het klimaat, helpt de temperatuurstijging op aarde vermindert en zorgt in warme zomers voor een aangename temperatuur. Een natuurvriendelijke tuin is een tuin met weinig verharding, die minder wateroverlast geeft. Het water zakt er sneller in de grond. Een natuurvriendelijke tuin is belangrijk voor de flora en fauna en de biodiversiteit.

Mogelijkheden in elke tuin

In elke tuin, hoe klein ook, zijn er heel wat mogelijkheden om de tuin natuurvriendelijker te maken. Dit is bijvoorbeeld een tuin die aantrekkelijk is voor insecten en voedsel biedt aan vogels en andere dieren. Een tuin waar dieren zich kunnen verschuilen en veilig voelen, waar dieren zich kunnen voortplanten en vogels nestgelegenheid vinden. En vooral een tuin met veel variatie, waar vogels kunnen drinken en baden.

Een tuin met in de hele zomer bloeiende planten, die belangrijk zijn voor insecten, bijen en vlinders. Die zijn weer nodig voor de bestuiving en voedsel voor de vogels. Een tuin met bomen, struiken en planten die zorgen voor bessen, vruchten en zaden. Graag met heggen als tuinafscheiding. Een tuin waar je kale muren en schuttingen laat begroeien. Bij voorkeur een tuin met weinig bestrating en waar regenpijpen worden afgekoppeld voor extra water in de tuin. Maar ook met nestkasten, een voedertafel en eventueel een insectenhotel. Zoals je leest zijn er volop mogelijkheden om je tuin natuurvriendelijker te maken.

Informatie

Een natuurvriendelijke tuin is ook altijd een vogelvriendelijke tuin. Wil je meer informatie hierover, kijk dan op www.vogelbescherming.nl/tuinadvies. Of neem contact op met Antoon Verhoeven tel.nr. 0492-462460

Workshops 'Een levende tuin'

Op 8 februari en 15 februari zijn er in het gemeentehuis workshops gehouden met het thema 'Ontwerp een levende tuin'. Deze zijn georganiseerd door het IVN in samenwerking met de gemeente. Er konden per cursusavond 15 mensen meedoen. De leiding was in handen van Martine Niks, Bert Lemmens en Koen Brand. Centraal stond een presentatie van Antoon Verhoeven over 'De Levende Tuin' (zie hierboven). Na de intro en de presentatie gingen de deelnemers zelf een natuurvriendelijke tuin ontwerpen. In groepjes werd er daarna gediscussieerd over het belang van natuurtuinen, over tips met betrekking tot het ontwerpen. Waar moet je rekening mee houden. Erg leerzaam. Op 30 maart is de laatste workshop.

Natuurmonitoring Laarbeek

Het gaat niet best met de natuur in Laarbeek. Die conclusie kun je wel trekken na het lezen van het rapport Natuurmonitoring Laarbeek. Dit uitgebreide rapport verschijnt sinds 2010 eens in de vier jaar. Het geeft inzicht in de staat van de Laarbeekse natuur. Bureau Ecologica verwerkt in het rapport de onderzoeksresultaten van inventarisatiewerk op verschillende aandachtsgebieden. Het veldwerk wordt vooral door deskundige vrijwilligers van IVN Laarbeek gedaan. Opdrachtgever is de gemeente Laarbeek. Zij wil via deze monitoring kunnen sturen op doelen in tien aandachtsgebieden. Dat zijn onder meer de natuurontwikkeling van beken, het natuurherstel van vennen, de toename van de natuurwaarde in het agrarisch gebied, de toename van de natuurwaarde in de bebouwde kom, een toename natuurwaarde ecologische bermen en het behoud en ontwikkeling van natuurwaarde in nieuwe natuurgebieden. Het nu ter tafel liggende rapport betreft de periode 2017 tot 2020.

Structurele daling

Geen enkel aandachtsgebied haalt een goede score. Er is op bijna alle vlakken een structurele daling van de natuurwaarde te zien. Vooral in het agrarisch gebied is die trend zichtbaar. Omdat het agrarisch deel van Laarbeek groot is, worden hier veel tellingen gedaan. Om een idee te geven: de vogelwerkgroep van IVN Laarbeek doet vier keer per jaar op 19 punten in het agrarisch gebied een inventarisatie. Verder zijn er ieder jaar huiszwaluwtellingen. Zeer intensieve monitoring is er ook van uilen en torenvalken. Daarnaast is er een weidevogelgroep die heel intensief het aantal weidevogels bijhoudt. Behalve het telwerk wordt door de vrijwilligers ook veel energie gestoken in de bescherming van de boerenlandvogels. Dat gebeurt door het aanbieden van nestgelegenheden, beschermen van nesten en contacten met de agrariërs. Vogels die bijna of helemaal uit het boerenland verdwenen zijn, zijn onder andere veldleeuwerik, graspieper, gele kwikstaart, grutto, en wulp. Zelfs een algemene soort als de Kievit dreigt het loodje te leggen. Het groen bestaat voornamelijk uit maïs en raai-gras. Door deze eenzijdigheid, bemestingen en vele bewerkingen zijn er nauwelijks planten en insecten. Dit beeld is overigens overal in het agrarisch gebied van Oost-Nederland te zien.

Naar natuurinclusieve landbouw

Zowel de aantallen vogels als vlinders hollen achteruit. De plantendiversiteit is matig. Ecologica noemt als belangrijkste aanbeveling de omvorming van de intensieve bedrijfsvoering naar natuurinclusieve landbouw met structureel meer ruimte voor akkerranden, beken, bermen, bosjes en houtsingels. Om de biodiversiteit te vergroten zouden ook mestgift en stikstofuitstoot moeten worden verminderd. Water zou vastgehouden moeten worden in plaats van afgevoerd. Deze maatregelen zullen volgens Ecologica een positieve uitwerking hebben op alle andere aandachtsgebieden.

Te rooskleurig

De Beleidsgroep Natuur van IVN Laarbeek heeft het rapport van Ecologica inmiddels bekeken. De groep vindt de conclusies niet in lijn met de resultaten van de monitoring. Men vindt ze te rooskleurig. Er is een groep gevormd die de visie van IVN Laarbeek op papier gaat zetten.

Op 18 mei wordt het rapport Natuurmonitoring Laarbeek behandeld in de commissie Ruimtelijk Domein.

Als je zelf opmerkingen hebt over de aandachtsgebieden, mail deze dan voor 18 mei naar Maarten Vervoort: maartenvrvrt@hotmail.nl.

*Herendijk
Ecologische berm?*

*Zelfs Bonte Piet heeft
het steeds moeilijker*

Nieuw bosplantsoen in natuurtuin De Bimd

Onze natuurtuin is de afgelopen tijd flink wat rijker geworden aan bosplantsoen. Enkele honderden bomen zijn eind vorig jaar door Gerrit Post opgehaald in Heeswijk-Dinther en afgelopen maanden in de grond gezet. Een heel karwei waarbij enkele IVN-vrijwilligers hem goed geholpen hebben.

Vorig jaar heeft Gerrit al een aanvraag gedaan bij het project Plan Boom. Dit project wordt uitgevoerd door Brabants Landschap, de Brabantse Milieufederatie en IVN Brabant en mede gefinancierd door de Nationale Postcode Loterij. Landelijk wil Plan Boom 10 miljoen bomen planten in Nederland. Daarvan zijn er 1 miljoen bestemd voor de provincie Noord-Brabant.

Daarbij gold de regel: wie het eerst komt, die het eerst maalt. De aanvraag moest voldoen aan een aantal voorwaarden. Zo mocht het niet gaan om herplanting of compensatie. De plantlocatie moet onderdeel van het buitengebied zijn, dus buiten de bebouwde kom liggen. De bomen moeten minstens 10 jaar blijven staan. Het plantmateriaal moet het liefst 4 meter of hoger kunnen worden; het mag wel gesnoeid worden, maar niet jaarlijks.

De vrijwilligersgroep kiest of zij een houtsingel van minimaal 100 m², een struweelhaag van minimaal 50 strekkende meter of een vogelbosje van minimaal 100 m² wil planten. In dit project werkt Brabants Landschap met een vast assortiment boomsoorten per landschapselement. Zij bepaalt ook welke soorten en aantallen de vrijwilligersgroep ontvangt.

De aanvraag werd door Brabants Landschap goedgekeurd en IVN-Laarbeek kreeg de beschikking over 825 boompjes en struiken: 75 stuks veldesdoorn, 50 stuks gele en 50 rode kornoelje, 400 eenstijlige meidoorns, 50 stuks kardinaalsmuts, 75 struiken wilde liguster, 50 maal inlandse vogelkers en 75 struikjes wegedoorn. Dit bosplantsoen van 1 à 2-jarige aanplant is helemaal gratis.

Wel moest het plantmateriaal door de aanvragers zelf worden opgehaald. Daarbij golden ook bepaalde vervoerregels.

Gerrit heeft de meidoorns zodanig gepland dat er in de toekomst een vlechtheg van gemaakt kan worden. De overige bomen en struiken zijn gebruikt voor een nieuw project in het weiland van het Gilde.

Landschapsdialoog Lieshoutse Heide

Geen windturbines op Lieshoutse Heide. Dat is de meest duidelijke conclusie die je kunt trekken na vier bijeenkomsten van omwonenden.

Klimaatafspraken

In 2019 verplichtte Nederland zich in de klimaatafspraken van Parijs om de uitstoot van CO₂ in 2030 met de helft verminderd te hebben ten opzichte van 1990. Er werden 30 energieregio's aangewezen die zelf zouden onderzoeken waar en hoe op land het beste duurzame energie opgewekt kan worden. Een van die regio's is Metropoolregio Eindhoven. Daartoe behoort Laarbeek. In deze regio wil men 2 terrawatt vermogen opwekken. Voor de helft daarvan moeten nog locaties gevonden worden. Dat betekent ongeveer 60 windturbines of 1500 ha zonnenvelden. Daarvoor zijn 34 zoekgebieden aangewezen. Lieshoutse Heide is een van die zoekgebieden. Dit is een gebied van 475 ha ten noorden van Mariahout.

Landschapsdialoog

Tussen september 2021 en februari 2022 werd in Laarbeek de Landschapsdialoog Lieshoutse heide gehouden. Tijdens vier avonden en een excursie naar een windmolenpark en een zonnepark werd door de bewoners en omwonenden van het gebied gesproken over de toekomst ervan. De belangrijkste vraag was of de bewoners een gezamenlijk standpunt in kunnen nemen over de wenselijkheid van grootschalige energieopwekking op de Lieshoutse heide. Het geheel stond onder leiding van landschapsarchitect Joeri de Bekker en beleidsmedewerker Marieke Oteman van de gemeente.

Versterking groene en agrarische ontwikkeling

Na vier avonden worden de bevindingen uitgewerkt. Deze worden als niet-bindend advies aan de gemeenteraad aangeboden. Inmiddels is er een concept klaar. De deelnemers aan de dialoog kunnen nog kanttekeningen plaatsen.

De conclusies in het kort:

De bewoners zien wel het belang van de energietransitie. Die mag maar een beperkte landschappelijke impact hebben, zoals zonnepanelen op gebouwen. Ze zeggen een duidelijk 'nee' tegen grootschalige windenergie. Dit vanwege de grote onzekerheid die er is over de gezondheids- en milieuaspecten. Verdeeldheid is er over zonneparken. Een aantal deelnemers vindt het zonde om hiervoor goede landbouwgrond te gebruiken. De bewoners zien voor hun gebied een groene en agrarische ontwikkeling. Het groene imago dat Laarbeek nastreeft, zou juist in dit gebied versterkt moeten worden.

Agenda 2022

Publiekswandelingen

Zondag 20 maart De Ruweeuwswald, Lieshout
Voorjaarswandeling met vroegbloeiers
Tijdstip: 10.00 -12.00 uur
Start: Brug bij Sluis 5, Achterbos, 5737 PR Lieshout
Gidsen: Frank van Bakel, Jo Kicken

Zondag 10 april Grotelse Heide, Bakel
Vroege vogelwandeling met VWG De Ortolaan
Tijdstip: 8.00 -10.00 uur
Start: Parkeerplaats Grotels Hof, Grotel 5, 5761 RA Bakel
Gidsen: Antoon Verhoeven, Piet Gruijters,
René Rooijackers

Zondag 24 april De Biezen
Vroege vogelwandeling met VWG De Ortolaan
Tijdstip: 8.00 -10.00 uur
Start: woning Biezen 5, 5735 SM Aarle-Rixtel
Gidsen: Antoon Verhoeven, Piet Gruijters,
René Rooijackers

Zondag 15 mei De Groene Long
Waardevolle natuurzone tussen kernen Beek en Donk
Tijdstip: 10.00 -12.00 uur
Start: Parkpaviljoen, Parklaan 3, 5741 EZ Beek en Donk
Gidsen: Antoon Verhoeven, Ria van Liempd, Jan Koot

Zondag 12 juni De Hei, Mariahout
Diversiteit in Landschap met cultuurhistorische waarde en biologische bedrijfsvoering
Tijdstip: 10.00 -12.00 uur
Start: Janmiekeshoeve, De Hei 15, 5738 RS Mariahout
Gidsen: Cees Dietvorst, Anita Slaats,
John en Angélique Heesakkers

Publiekswandelingen in Natuurtuin De Bimd

Zondag 27 maart - Zondag 24 april - Zondag 29 mei

Tijdstip: 8.30 -10.30 uur
Locatie: Natuurtuin De Bimd, Beekseweg 3, Aarle-Rixtel
Gids: Gerrit Post
(*gratis koffie, vrijwillige bijdrage wordt op prijs gesteld*)

Alle activiteiten zijn onder voorbehoud.
Kijk op de website van IVN Laarbeek of op Facebook.

Lezingen

Zie ook pagina 15

Donderdag 17 maart Lezing door Rini Kersten
Onderwerp: Lente, seizoen van de wellust
Tijdstip: 20.00 uur
Locatie: IVN-gebouw De Bimd, Beekseweg 3, Aarle-Rixtel

Donderdag 21 april Lezing door Jan Kersten
Onderwerp: Dieren in de Berken en de Astense Aa
Tijdstip: 20.00 uur
Locatie: IVN-gebouw De Bimd, Beekseweg 3, Aarle-Rixtel

Ledenwandelingen

Zondag 3 april De Maashorst
Tijdstip: 8.30 uur
Vertrek vanaf Gebouw De Bimd
Organisatie: Dieny v.d. Heuvel, plaatselijke gids

Zondag 4 september Deurnese Peel / Mariapeel
Tijdstip: 8.30 uur
Vertrek vanaf Gebouw De Bimd
Organisatie: Piet Segeren

Overige activiteiten

Zondag 5 juni Kikkerconcert
Tijdstip: 12.00 - 18.00 uur
Locatie: Gebouw en Natuurtuin De Bimd
Beekseweg 3, Aarle-Rixtel

Zaterdag 11 + Zondag 12 juni } Open Tuindagen
Zaterdag 18 + Zondag 19 juni }
Ook in de Natuurtuin van IVN Laarbeek is een wandelroute uitgezet. Nieuw dit jaar: samenwerking met de Open Kunstroute van Laarbeek.

Kikkerconcert 2019

Beleef de natuur